

ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV ZA VREDNOTE NOB SLOVENIJE

Sporočila

Številka 2
Februar 2015

VSEBINA ★ Sporočila št. 2, februar 2015

A. GOVORI

- MILAN KUČAN, prvi predsednik RS, na slovesnosti ob 70. obletnici prihoda brigade NOV, ustanovljene v Sovjetski zvezi, in 71. obletnici prihoda XIV. divizije v Slovenijo, Sedlarjevo 6. 2. 2015 2
- VESNA HAREJ na slovesnosti v spomin na 50 ustreljenih talcev za Kamnitnikom, Škofja Loka 9. 2. 2015 4
- TANJA ROŽENBERGAR, direktorica muzeja novejše zgodovine Celje, na spominski prireditvi v spomin na dogodke v Gračnici, 8. 2. 2015 5
- ANDREJ MOHAR, novinar ORF TV in radia – slovenski oddelek, na spominski svečanosti v Svečah v Rožni dolini, 1. 2. 2015 6
- JANKO VEBER, minister za obrambo RS, na 38. Partizanskih smučinah – Cerčno 45, 31. 1. 2015 7
- NATAŠA POSEL, direktorica Amnesty International Slovenije, na spominski slovesnosti ob mednarodnem Dnevu spomina na žrtve holokavsta, Ljubljana 24. 1. 2015 9
- MILAN GORJANC, član predsedstva Zveze, na spominski slovesnosti ob 70. obletnici tragičnih dogodkov na Pedrovem, 24. 1. 2015 10

B. NORMANDIJA 2014 - ZAHVALA VODJE KABINETA PREDSEDNIKA FRANCOŠKE REPUBLIKE FRANÇOISA HOLLANDEA 12**C. RAZPIS EVIDENTIRANJA KANDIDATOV ZA ORGANE ZZB NOB SLOVENIJE V MANDATNEM OBDOBJU 2015 – 2019** 12**D. OPOMNIK OB 70. OBLETNICI ZMAGE, OSVOBODITVE IN MIRU** 13**E. OBSODBA PREGANJANJA NOVINARJEV** 14**F. UMIK PREDLOGA O POVIŠANI ČLANARINI ZA NAROČNINO REVije SVOBODNA MISEL** 15**G. RAZPIS ZA IZOBRAŽEVANJE VODSTEV IN DRUGIH ČLANOV ZB V LETU 2015** 15**H. AKTIVNOSTI DELOVNIH TELES ZVEZE OD 1. 2. DO 28. 2. 2015** 16

Fotografije na naslovnici s slovesnosti:

- ob Dnevu spomina na holokavst, Ljubljana, 24. 1. 2015 (foto: Bojan Rajšek)
- ob 71. Obletnici prihoda XIV. divizije, Sedlarjevo, 6. 2. 2015 (foto: Filip Jurkošek)
- v spomin na dogodke v Gračnici, 8. 2. 2015 (foto: Jožica Hribar)

A. GOVORI**GOVOR MILANA KUČANA, PRVEGA PREDSEDNIKA RS, NA SLOVESNOSTI OB 70. OBLETNICI PRIHODA BRIGADE NOV, USTANOVJENE V SOVJETSKI ZVEZI IN 71. OBLETNICI PRIHODA XIV. DIVIZIJE V SLOVENIJO, SEDLARJEVO 6. 2. 2015**

V čast mi je vaše povabilo, da spregovorim na današnji slovesnosti. Čutim pa tudi veliko odgovornost do naloge, ki mi je s tem vabilom zaupana. Ne zato ker bi mi bilo težko opredeliti zgodovinsko veličino obeh dogodkov, ki se ju danes spominjamo - prihoda 14. divizije in Brigade NOV, ustanovljene v Sovjetski zvezi, na slovenska tla tu na Sedlarjevu. Ampak zaradi spoštovanja do borcev teh enot, ki so obema enotama partizanske vojske s svojim pogumom in odločitvami, s svojo predanostjo, požrtvovalnostjo, tovarištvom in vero v pravičnost svojega boja dali globoko humana razsežja.

Med njimi je bil tudi moj oče. Žal ga ni bilo med tistimi, ki so maja 1945 po letih težkega trpljenja in bojov stopili na tako dolgo zaželeno slovenska tla. Nemški rafal mu je pretrgal življenje v prvi bitki te enote pri osvobajanju Čačka. Med tistimi, ki so prestopili Sotlo, ni bilo več mnogih njegovih soborcev. Ostali so na mrtvi straži v bojih na sremski fronti in na drugih bojiščih za osvobajanje Jugoslavije. A sem ponosen, da sem danes v spomilih z vsemi njimi in da hkrati spomine delim z žal redkimi, ki še iz svoje izkušnje govorijo o času, ko je bil slovenski narod velik po svojih dejanjih, ko je razumel znamenja časa in se odzival na njegove izzive.

Obe enoti narodnoosvobodilne vojske sta v letih boja spisali svoj borbeni in človeški življenjepis. V 70-ih letih, ki nas delijo od takrat, sta bila mnogokrat prečitana. Ni ju treba prebirati ponovno, ni ju treba popravljati, še manj pisati na novo, času, hotenemu pozabljenju in zanikanju primerno. Se ju je pa treba spoštljivo spominjati. Kajti tako kot življenjepis partizanskega boja za svobodo slovenskega naroda sta tudi njuna življenjepisa vedno znova navdih. Sta tudi temelj za narodni ponos in samozavest pri spopadanju z izzivi našega časa. In bosta to tudi ostala. Tako kot je to bilo tudi pred 25 leti, ko smo ustvarjali svojo državo. Ni nobene potrebe komurkoli dokazovati pomena partizanskega vojskovanja za preživetje slovenstva in njegovo prihodnost, niti kogarkoli o tem prepričevati. Zgodovinskih dejstev ne morejo spremeniti ne povojni zločini ne stranpoti enopartijske vladavine, ki si jih mora naš narod, prav tako kot kolaboracijo, kot svarilo zapisati v svoj zgodovinski spomin.

Danes se z dolžnim spoštovanjem in ponosom spominjamo ljudi, ki so v jeku spopada, ki je odločal o usodi človeške civilizacije, zavestno in nepovratno položili svoja življenja na žrtvenik odgovornosti za preživetje in svobodo slovenskega naroda, pa tudi želje po pravični ureditvi sveta. To je največja žrtev, ki jo premore ozaveščen človek.

Naš spoštljiv spomin upravičuje vprašanje, ali se danes zavedamo odgovornosti do te žrtve, njihove in številnih njihovih tovarišev po vsem svetu, ter do idealov, za katere se jim je zdelo vredno zastaviti življenja.

Očitno bolj ko se spomin na takratne dogodke odmika v brezčasje zgodovine, manj je izostrena občutljivost za prelomnost vrednotnih opredelitev tistega časa. Manj izostrena se zdi tudi sposobnost primerjati izzive takratnega in sedanjega časa z merili istih trajnih vrednot. Morda obljuba, da se presežno zlo vojne ne bo nikoli več ponovilo, vse od leta 1945 z njenim zmagoslavim klicem po miru, svobodi, enakosti in dostojanstvu človeka, še ni bila na takšni preizkušnji, kot je sedaj.

Nikoli od takrat ni bila tako glasna zahteva večine prebivalcev sveta po svobodni, v miru živeči družbi, po pravični delitvi ustvarjenega bogastva, po enakosti ljudi, po spoštovanju človeškega življenja in njegovih pravic, po bratstvu med narodi, po sporazumevanju civilizacij, po solidarnosti, medsebojni odgovornosti in odgovornosti do življenja na planetu. Utemeljeno so te zahteve vse glasnejše. Vse močnejša je zavest o ogroženosti teh vrednot v spopadu geostrateških interesov velikih držav, pa tudi v očitni težnji globalnih korporacij, da v interesu velekapitala prevzamejo upravljanje sveta. Zgodovinsko trajna, ne pa tudi že nepovratno uveljavljena civilizacijska sporočila so na preizkušnji. Morda se prav v času, ki ga živimo, s tega vidika določa prihodnost sveta.

Prav zato je potrebno znova zbrati pogum in se upreti težnjam in pojavom, ki nas odmikajo od teh vrednot. Potrebno je tak pogum zahtevati tudi od politikov, ki jim je po volji državljanov zaupano upravljanje z našo državo in s skupnostjo evropskih držav.

Med drugim se je potrebno upreti očitni težnji, da bi globalni spopad s terorizmom, s to kugo sodobnega sveta, ki zastruplja odnose med državami, narodi, kulturami in civilizacijami, zlorabili za grobe posege v svobodo in pravice ljudi, z izgovorom da branijo varnost. Stara in dostikrat povedana resnica je, da tisti, ki je pripravljen žrtvovati svobodo, v želji da bi si zagotovil varnost, na koncu izgubi oboje. Izgubi tako svobodo kot varnost. Ne smemo dopustiti, da bi bila ta resnica zavestno spregledovana.

Upravičena skrb za varnost v spopadu s terorizmom ne bi smela odvrniti premislekov o koreninah terorizma, ki jih je mogoče najti v protislovjih sodobnega sveta tudi pri neenakopravnemu dostopanju do bogastva, blaginje in dosežkov civilizacije. Obramba pred terorizmom nikakor ne bi smela voditi v spopad z drugačnimi, z religijami, civilizacijami in kulturami. Tovrstna politika bi bila pogubna za vse. Nevarnost terorizma tudi ne sme biti alibi oblastnikov za vzpostavljanje oziroma krepitev oblasti nad ljudmi, za zadovoljitev te prastare in večne oblastniške skušnjave.

Potrebno je imeti pogum tudi za spopad z vse pogostejšim in vse očitnejšim oživljanjem pronacistične ideologije. Do nje bi bila potrebna ničelno toleranco. Občutek za nevarnost te ideologije in aparata nasilja, ki jo utemeljuje in vzpostavlja, je nedopustno otopel. Prepričan sem, da večinskega političnega zavezništva proti tej nevarnosti v resnici ne bi bilo težko sklepati. Nedavna obletnica osvoboditve Auschwitza in dogajanja ob njej so zaskrbljujoči. V imenu merjenja moči geopolitičnih interesov je slovesnost minila brez predstavnikov države, katere vojaki so to nacistično tovarno smrti osvobodili. Brez jasnega in glasnega odgovora ostajajo besede, da sta Nemčija in Ukrajina žrtvi sovjetske agresije. Brez odgovora ostaja sprevrženo stališče, da je Auschwitz posledica vojne, namesto jasnega stališča, da je Auschwitz proizvod nacistične ideologije tako kot je to tudi sama vojna. Brez odločnega odziva vodilnih ljudi ostajajo pri nas poskusi kriminalizacije novinarjev, ki so razkrili povezave z nacistično in po vojaško

Foto: Filip Jurkošek

organizirano skupino slovenskih državljanov. Brez obsodbe in prepovedi ostaja njeno delovanje. Brez pojasnila ostaja vzdržanost Slovenije pri glasovanju o resoluciji OZN, ki obsoja poveljevanje nacizma/fašizma.

Zaskrbljujoči so ti pojavi. Še bolj zaskrbljujoč pa je molk tistih, ki bi se morali prvi odzvati nanje, pa tega ne storijo. Zmotno je misliti, da spregledovanje teh pojavov vodi do državljanske pomiritve in sprave, ki si jo borci partizanskih enot z vso moralno upravičenostjo tako zelo želijo. Nasprotno. Vodi v utvaro, ki ruši trdne etične temelje družbe. Odgovor, da ti pojavi nimajo velikih razsežij, da so protesti proti islamizaciji Evrope v Nemčiji, Franciji, na Nizozemskem zgolj incidenti, ni odgovor. Je beg pred neprijetno resnico. Je pozabljenje, da je združevanje sodobne Evrope zraslo na odpovedi vojni. Da je njen temelj zavedanje o pogubnosti nacistične ideologije.

Očitno gre za pozabljenje tudi pri tistih, ki se zdaj ukvarjajo s vprašanjem, ali je vojna izogibna. Tovrstno govorjenje je odveč, je škodljivo in vnaprej kapitulantsko. Zamegljujejo potrebo po jasni opredelitvi za mir in trdem delu, da se odpravijo vsi razlogi za vojno. Opredelitev za mir pa seveda zahteva pogum in tveganje na osebni, človeški in državniški ravni.

Kaj lahko storimo mi, državljani v teh razmerah? Najprej to, da se postavimo po robu tem negativnim pojavom in procesom pri nas doma in v svetu. Da podpremo tisto politiko in tiste politike, ki imajo dovolj volje in poguma, da prepoznajo pogubnost teh pojavov in jih zavrnejo. Kot je pred časom zelo odmevno sporočal mladim ljudem Evrope moj zdaj že pokojni prijatelj Stéphane Hessel: da se upremo.

Dolžni smo to tudi ljudem in dejanjem, ki se jih danes spominjamo. Dolžni smo to sebi in svojemu zavzemanju za mirno, svobodno, suvereno, uspešno in pravično Slovenijo, za državo, ki bo delovala za dostojno, človeka vredno, materialno vzdržno, duhovno ustvarjalno in srečno življenje vseh, ki živimo v slovenski državi. Takšni, kot smo jo želeli ob njenem rojstvu.

V letošnjem letu se bomo spomnili številnih obletnic. Kmalu obletnice OF, potem konca druge svetovne vojne in zmage partizanske vojske, pa mračnih povojnih dogodkov, nasilja in množičnih pobojev, spravne slovesnosti v Rogu, večstrankarskih volitev in plebiscita. Odzivanje na te dogodke bo postavilo Slovenijo pred preizkušnjo. Pokazalo bo, kako razumemo svojo državo in kako vrednotimo in spoštujemo temelje, na katerih je zgrajena. Želim nam vsem pogum, da pri teh temeljih vztrajamo.

GOVOR VESNE HAREJ NA SLOVESNOSTI V SPOMIN NA 50 USTRELJENIH TALCEV ZA KAMNITNIKOM, ŠKOFJA LOKA 9. 2. 2015

Gorenjska, predvsem Škofja Loka in njena okolica ne bo nikoli pozabila 9. februarja 1944, ko so Nemci iztrgali iz vrst zavednih Gorenjcev 50 sodelavcev partizanskega gibanja in jih uvrstili med talce. S tem zločinom je okupator ponovno razgalil svojo barbarsko kulturo in pot nacizma, na drugi strani pa okreplil mržnjo naših zavednih ljudi do nacistične Nemčije in njenega vodstva.

Kaj je bil pravi razlog za takšno zločinsko dejanje nacističnih okupatorjev? Pojavljala se so številna vprašanja in dvomi.

Ali je bil uboj vojaka SS nepotrebno dejanje?

Ali je bilo streljanje talcev kazen in maščevanje enega samega vojaka, ali pa so Nemci pri tem zasledovali druge pomembnejše cilje?

S tem povezane so trditve o nepotrebnih žrtvah nedolžnih, o nepotrebem uporu in narodnoosvobodilnem boju ter o nedolžnih, na ulici pobranih Ločanih in podobne razlage. Akcijo skupine partizanskih varnostnikov lahko ocenjujemo tako ali drugače, vendar je dejstvo, da je bilo to v času vojne, ko velja eno samo pravilo. Uničevati sovražnika, kjerkoli ga srečaš. Vsaka akcija odpora je bila tvegana. Vendar postavljati vprašanje o tveganju, je bilo postavljati vprašanje o uporu nasploh.

V razglasu ki ga je podpisal general SS Rösener o streljanju talcev v Škofji Loki je bilo med drugim zapisano: »Za v zadnjih dneh od banditov storjene umore – med temi tudi SS vojaka – in sabotažna dejanja, je vojno sodišče obsodilo sledeče bandite in njihove pomagače.«

Streljanju škofjeloških talcev so torej Nemci dajali globji pomen, kot je kazen in maščevanje za umor enega vojaka SS. Poleg tega talci niso bili samo iz Škofje Loke, ampak tudi iz številnih drugih krajev Slovenije. Med ustreljenimi talci je bilo 13 Ločanov, 6 iz neposredne okolice Škofje Loke, 14 iz drugih krajev v občini in 17 iz drugih krajev Slovenije. Med talci je bilo 35 pripadnikov in sodelavcev OF in 15 ujetih partizanov.

Akcija je bila pripravljena že prej in tudi talci so bili izbrani že prej. Nemci tudi niso slučajno začeli akcije 8. februarja v Veštru. Izdajalec jih je obvestil, da je v veštrskem mlinu zatočišče partizanov in aktivistov.

Strelji 9. februarja 1944 za Kamnitnikom v Škofji Loki torej niso bili uperjeni samo v talce, ampak v upor, v Osvobodilno fronto v narodnoosvobodilno gibanje na Gorenjskem in v Škofji Loki, saj se je večina pomembnih aktivnosti med narodnoosvobodilnim bojem dogajala prav na loškem območju: od poljanske vstaje do dražgoške bitke in do osvobojenih krajev v Poljanski in Selški dolini.

Ohranitev spomina nanje je zato del razumevanja sedanjosti in mladim generacijam omogoča visoko vrednostno osmišljanje žrtev za svobodo in za prihodnost. Njihov pogum in žrtev sta del slovenske narodove preteklosti, na kateri se je razvila slovenska država, danes enakopravni del širše evropske politične skupnosti.

Spomnimo pa se tudi vseh žena, ki jim je fašizem vzel može in sinove. A so vstale, se borile in s srčnostjo zapečatile svojo ljubezen do doma in družine. Tu mislim na vse tiste pogumne žene, ki so med bojem osvobajale tudi sebe. Polja so ostala brez obdelovalcev, družine brez očetov, mnoge ženske so morale vse breme prevzeti ženske.

Danes, ko v miru vzgajamo otroke v poštene državljane, znova obljubljam, da ne bomo nikoli več popustile v borbi, v katero nas je pripeljala Osvobodilna fronta. Otroke bomo vzgajale na svetlih zgledih mater naših borcev, da ne bo nikdar več prišlo do bratomorstva in izdajstva, ki sta ga v preteklosti zakrivila nad našim ljudstvom izdajalska politika sovražnikov naroda. Vzgojile bomo ozaveščenega človeka, ki bo ljubil domovino bolj kot vse na svetu in bo zanjo pripravljen vsak čas žrtvovati vse, kakor ste delale in živele ve v letih narodnoosvobodilne vojne in po njej.

Njim in vsem drugim junakom protifašističnega boja pripadata večna slava in spoštljiv spomin. Njihova žrtev ni bila zaman. Ta boj je bil naš slovenski prispevek k zgodovinskemu boju zaveznikov proti fašizmu in nacizmu, za ohranitev civilizacije in za boljši svet. Ta boj je bil zmagovit, dal nam je uspešno samoodločbo in trden mir, ki ga uživamo danes. Zavedajmo se tega in bodimo ponosni na narodnoosvobodilni boj slovenskega naroda!

Vsi ti dosežki bi nas morali hrabriti v naših prizadevanjih za premagovanje sedanjih finančnih, gospodarskih in drugih problemov. Zavedajmo se svoje suverenosti, pridobljene v boju in po mnogih desetletjih trpljenja. Spoštujmo in varujmo jo pred vsemi današnjimi nevarnostmi.

V času, ko bi morali uživati plodove razvoja, pa ne samo tehnološkega, temveč tudi družbenega, poslušamo o tem, kako je vse bolj potrebno zategovati pas, kako so dosežki, ki smo si jih priborili z dolgimi boji sedaj nekaj neuresničljivega, nekaj, kar je celo slabo za gospodarstvo.

S tem imam v mislih predvsem osnovne pravice, ki bi morale pripadati vsakemu delavcu, in ki so danes vse prej izjema kot pravilo.

Neustavljiv in postopen pohod kapitala nas je pripeljal v drugačen svet. Svet, v katerem nas skušajo prepričati, da pravzaprav drugače ni mogoče živeti, da druge poti ni in da se MORAMO s tem sprijazniti.

Danes je priložnost, da skupaj jasno in glasno rečemo – MI SMO TU. In se upiramo izkoriščanju, bogatenju peščice, korupciji, sprenevedanju, sprevrčanju zgodovine NOB in večanju ideoloških razlik.

Zahtevamo pošteno in pravično družbo. Ker želimo živeti od svojega dela. Ker nam ni vseeno, da starejši komaj shajajo s svojimi pokojninami, mladi pa sploh nimajo priložnosti da bi dobili delo.

Povejmo jasno, kaj ta čas v resnici potrebujemo: pogum, odločnost in vero v naše lastne sposobnosti, ne pa strah, negotovost in malodušje! Probleme našega časa smo in bomo sposobni rešiti! To je ključna zahteva naše suverenosti danes.

Foto: Gorazd Kavčič

Danes smo mi tisti, ki nosimo odgovornost, da bomo znali ohraniti to, za kar so se borili naši očetje, prenašati na nove rodove vrednote, kot so poštenost, pravičnost, domoljubje, spoštovanje ciljev in boja partizanov, mu dodati svoj pečat in ga predati kot najvrednejšo dediščino tistim, ki prihajajo za nami in ga bodo nosili naprej.

Zato bi rada na tem mestu posebej poudarila pomembno sporočilo naših borcev. Spomini so še vedno živi. Spominska obeležja pa nas opominjajo, da strahot in krivic druge svetovne vojne-fašistične in nacistične okupacije ne bomo nikoli pozabili. Ne bomo dopustili, da bi se še kdaj ponovili.

Dovolite mi da na koncu, ko me preveva žalost, pa tudi ponos na naše prednike, ko me spreletava srd na vse krivice, ki so jih doživljali in ki jih doživljamo tudi danes, povem, kar so nam govorili naši očetje, naši nonoti. Tu! Na svoji zemlji, se nam ni treba nikogar bati. Tudi, ko nismo na spominski slovesnosti, vedno in povsod, lahko jasno in glasno povemo vsakomur, ki se drzne brisati resnico v naši zgodovini, ki pljuva po partizanskih vrednotah, ki seje seme sovraštva in strahu po slovenskih njivah, da hlapci v svoji domovini, ne bomo nikoli več, še manj pa hlapci Evropski skupnosti.

Ponosni na naše prednike, smo zavezani braniti njih vrednote. »Da oblast in z njo čast, le naša bosta last«.

GOVOR TANJE ROŽENBERGAR, DIREKTORICE MUZEJA NOVEJŠE ZGODOVINE CELJE, NA SPOMINSKI PRIREDITVI V SPOMIN NA DOGODKE V GRAČNICI, 8. 2. 2015

Ivan, Peter, Anton in drugi..... so bili otroci, ko so doživeli oboroženi vojaški spopad, v katerem je krogla izbirala med življenjem in smrtjo. Tudi Navaz, Jamšed in Malala na drugem koncu sveta in 70 let kasneje, imajo otroška srca, zaznamovana s streli orožja in smrtjo, ki ostaja za njim. Med njimi so razdalje v kilometrih, desetletja v času in razlike v ciljih, za kakatere je odjeknilo orožje. In v vmesnem času in prostoru je še nepregledna množica otrok, nedolžnih bitij, pograbljenih v mrtvaški ples oboroženih spopadov.

Zato, spoštovani tovariši in tovaršice, je spomin na dogodke v Gračnici spomin, ki vedno znova in za vse čase zahteva svojo minuto molka.

S to uvodno mislijo pozdravljam partizane - udeležence NOB, takratne šolarje – udeležence »živega zidu«, - pozdravljam vse, ki ste prišli iz območja Kozjanskega, Zasavja, Posavja, Bele Krajine in drugih krajev Slovenije, - ter še posebej pozdravljeni krajanji Gračnice, Lokavca, Paneč, Brodnica, Jurkloštra in Polane. Pozdravljam predstavnike Občin Laško, Občine Radeče,

- ZDRUŽENJA BORCEV ZA VREDNOTE NOB LAŠKO,
- DRUŠTVA ZA OHRANJANJE SPOMINA NA POHOD XIV. DIVIZIJE LAŠKO,
- Pozdravljam predstavnike OBMOČNEGA ZDRUŽENJA VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO LAŠKO,
- ZDRUŽENJA SEVER ZA CELJSKO OBMOČJE – ODBOR LAŠKO,
- In predstavnike OBMOČNEGA ODBORA SLOVENSkih ČASTNIKOV LAŠKO.

Pozdravljam vse, ki smo se zbrali na tem mestu, da počastimo spomin na dogodke v tej dolini leta 1944 in prihod XIV. divizije v te kraje, njenega preboja preko doline Gračnice in spomina na »ŽIVI ZID«. Januarja 1944 se je iz Suhorja v Beli krajini odpravilo na svoj pohod na Štajersko 1112 bork in borcev, ki so sestavljali Tomšičevo, Šerčerjevo in Bračičevo brigado. Popoldne 12. februarja, so se enote spustile v dolino Gračnice in postavile zasedo v ozki soteski, da bi zavarovali in omogočili diviziji preboj.

Za zaščito prehoda preko Gračnice je bil v smeri proti Rimskim Toplicam določen prvi bataljon Šerčerjeve brigade - skomandantom Ilijo Badovincem in komisarjem Mihaelom Srpčičem.

In v določenem trenutku je navzočnost šolarjev dobila poseben pomen - v soteski, kjer je bil okupator izpostavljen nevidni partizanski zasedi na obeh pobočjih, so šolski otroci predstavljali svojevrstno zaščito.

Sledil je spopad, v katerega so bili šolarji ujeti. Ivan Lapornik, star 13 let, sin Jerneja in Franciške iz Paneč – mrtev. Peter Deželak iz Brodnice star 14 let - ranjen, Ivan Hliš iz Paneč star 13 let – prestreljen skozi prsa, Ivan Požin iz Lokavca star 13 let – ranjen, Anton Belej iz Paneč star 14 let – ranjen. Drugim šolarjem se je krogla izognila.

Komandant bataljona v zasedi Ilija Badovinac - ustreljen, komisar bataljona Mihael Srpčič – ustreljen...

Tako spopad v Gračnici, kot vsi drugi spopadi druge svetovne vojne so čas, ki je od Slovencev zahteval visok davek in ogromno trpljenja, prizadel generacije, posledice vojne in njene krutosti pa so nas močno zaznamovale.

Kot direktorica Muzeja novejšje zgodovine Celje, ki je bil ustanovljen pred 50 leti kot Muzej revolucije, se zavedam odgovornosti do ohranjanja spomina na dogodke, povezane z narodno osvobodilno borbo in njenimi vrednotami. V zgodovinskih muzejih s temeljnim poslanstvom ohranjanja kolektivnega in obenem oblikovanjem zgodovinskega spomina, se vedno znova srečujemo z dogodki iz preteklosti, katerih vsebine kljub čedalje večji zgodovinski distanci ostajajo aktualne tudi znotraj sodobne družbe in njenega kulturno-političnega diskurza. Muzejski profesionalci se soočamo z vsebinami, temelječimi na travmatičnem izkustvu posameznikov, skupin ali celo večjih delov prebivalstva, ki se prenašajo na vedno nove generacije. Tega dejstva muzeji ne morejo in ne smejo ignorirati.

Muzej novejšje zgodovine Celje je v svojem petdesetletnem delovanju razširil polja svojega raziskovanega dela. A ob vsem tem je ostal zvest spoštovanju do gradiva iz prvih zbirk, ki se navezujejo na njegovo prvo poslanstvo. Na tej poti bomo vztrajali tudi v prihodnje in v celotnem 20. in 21. stoletju je obdobje vojne zapisano in obravnavano s posebno pozornostjo in pieteto.

Šele na podlagi takšnih ponotranjenih spoznanj se lahko gradi svet, ki bo ponujal kvalitetnejše in celovitejše odgovore na odprta vprašanja in probleme. Prenehajmo slediti diktiranim programom in se ukvarjati s strahovi, nesmisli in omejenimi pogledi. Odkrivajmo bogastvo tam, kjer ga do sedaj nismo videli.

Zato današnja spominska svečanost ni le spomin na pohod 14. divizije, je izkazano spoštovanje in poklon vrednotam tovarštva, hrabrosti in neizmerne poguma. In hrabrost in pogum, ki so jo izkazali partizani, bi potrebovali tudi na sedanji poti. Zavedajmo se, da smo Slovenci med vojno veliko pretrpeli, zato moramo ta čas znati razumeti in spoštovati.

Je spomin na osebe z imeni in priimki, naše prednike... in dovolite mi, da omenim, da je tudi moj stric, Vinko Roženberger iz Stranske vasi pri Novem mestu, še ne polnoleten padel kot borec 14. divizije in katerega grob ni bil nikoli znan.

In ta spominska svečanost je poklon vsem otrokom v vojni, ki je zanje vedno vojna drugih. Zato ob dogodkih v Gračnici lahko poudarimo tudi konvencijo o otrokovih pravicah, ki jih imajo otroci po vsem svetu - tudi pravico do preživetja. »Izprijenost, strahopetno dejanje, najvišjo raven človeškega barbarstva«, so izrazi, ki označujejo izrabo otrok v oboroženih spopadih. Morda aktualna dobitnica nagrade za mir, mala Malala Jusafzaj, daje novo upanje za prihodnost. V podporo tej misli pa naj izzveni tudi današnja slovesnost.

GOVOR ANDREJA MOHARJA, NOVINARJA ORF TV IN RADIA – SLOVENSKI ODDELEK, NA SPOMINSKI SVEČANOSTI V SVEČAH V ROŽNI DOLINI, 1. 2. 2015

Svoje življenje so darovali za svobodo, enakopravnost in mir: Matija Verdnik - Tomaž, Aleksander in Ivan Čero, Ivan Mečik in Franc Lipovec, ter domači aktivisti Osvobodilne fronte Aleš Einspieler,

Florijan Križnar in Valentin Schwarz. Davek, ki je vreden častnega spomina, spomina na domačine, ki bi morda tonili v pozabo, če ne bi bila Zveza koroških partizanov uredila grobišča, domači prosvetni delavci pa pred nekaj leti ne bi postavili spomenika na Bistrici – vse pod geslom „Vrnimo jim imena“! In v to akcijo so se vključili mnogi, razveseljivo, tudi županja Sonja Feinig in predvsem tedanja predsednica SPD Kočna Tatjana Feinig.

Spominska svečanost v Svečah je vsakoletna stalnica, čemur je treba dodati, da je izraz ponosa, ker je tudi iz domačega upora ponovno zrasla svoboda, hkrati pa je izraz globoke žalosti nad tem, da je nacistično nasilje terjalo mnogo žrtev. Ne samo - temveč tudi - v Svečah, občini Bistrica v Rožu, in v Rožu nasploh. Vseh žrtev se ne moremo več spominjati, ker niti nam, ki smo odborniki Zveze koroških partizanov in potomci aktivnih borcev, o tem ali onem posamezniku travmatizirani potomci niso mogli govoriti, drugi pa spominov niso mogli zapustiti. Vendar to ne velja za vse, ampak k sreči samo za del, saj sta zdrava zgodovinska zavest in kljubovanje partizanskemu odporu nenaklonjeni ali indiferentni politični doktrini v Avstriji vsaj toliko uspela, da se je porodilo več pobud - privatnih in strokovnih -, ki so se zapisale kulturi spominjanja, hkrati pa tudi ozaveščanju širše javnosti o neizpodbitnem dejstvu, da brez nešteti aktivnih borcev, brez predanih podpornikov in podpornic in vaseh ne bi bilo mogoče streti nacističnega uničevalnega stroja.

Poglejmo samo nekoliko v posamezne smeri. Proti zahodu leži na primer Šentjakob, nedaleč od tod bunker, obnovljen v spomin predvsem padlim borcem izpod Arihove peči.

Proti vzhodu Humberški most, istoimenski grad in okolica Borovelj: nacistične tolpe so še na begu, torej po koncu druge svetovne vojne, tam streljale na partizane, in na primer zverinsko pobile 16-letnega partizanskega kurirja iz Bilčovsa, ki so ga „zalotili“ za humberškim gradom...

Proti severu, onkraj Drave, leži Bilčovs, ki danes ne zavzema posebnega mesta samo zaradi nadpovprečnega deleža slovensko govorečih, temveč predvsem zaradi visokega deleža borcev proti nacizmu, velikega števila bivših pregnancev, in predvsem zaradi politično širokega spektra žensk, ki so se odločile, da bodo z vso vneto in ob tveganju lastnih življenj - morda tudi življenj cele družine - podprle partizane, jim pomagale, jih skrivale in negovale. Nekatere so bile stare šele 8 let, druge so bile že zala dekleta, ki so jih nacisti vedno znova skušali zapreti in jih na koncu nameravali obsoditi na smrt, pa se je helikopter z nadsodnikom iz Berlina razbil pred prihodom v Celovec.

A ostanimo pri politični širini: že samo bilčovski primeri kažejo, da so bili v odporu udeleženi dejansko vsi: od socialdemokratke do komunistke, od mladega dekleta, ki še ni imelo oblikovane politične zavesti ali opredelitve, do globoko verne in v socialni napredek verujoče ženske. Združile so se v času pritiskov in sicer tako nacionalnega proti koroškim Slovencem, kot tudi pritiska na socialno šibke, ki so jim nacisti z goljufivimi argumenti skušali zamegliti razum. In kot kaže bilčovski primer, in kar velja tudi danes, najdemo le v skupnem nastopu za skupne interese perspektivo napredovanja in doseganje ciljev.

Tako kot danes, so se tudi partizani borili za narodne pravice, zato je bila združevalna parola vprašanje pravic in obstoja Slovencev. Vendar tedaj ni bilo razhajanja pod geslom: s tabo pa že ne, ker si pobožen, ali pa, s tabo že ne, ker si komunist, socialist, ali kaj vem,

kdo. Zakaj torej današnji kriteriji: „Ti naše stranke ne voliš, torej nisi naš“ ali podobno??? Namesto da bi si rekli: če gre za skupne želje, zakaj se ne bi zanje skupaj postavili?

Pa še nekaj povejmo. Zveza koroških partizanov čuti – ne le na finančni ravni - tudi iz Slovenije nekakšne spremembe političnih parametrov. Ne bi ocenjeval in primerjal dosedanjih slovenskih vlad, vendar pa le ugotavljamo, da čudne politične struje skušajo ustoličevati nekakšno nadmoralno institucijo „narodne sprave“, medtem ko - morda zveni celo smešno - se resno ubadajo z vprašanjem, ali je rdeča peterokraka sploh še dopustna, ko pa ima menda enak pomen kot kljukasti križ. Ne le da koroški Slovenci domobranstva sploh nismo poznali, temveč tudi v Sloveniji dejansko nihče ne more zares trditi, da so bili domobranci tisti, ki so osvobodili Slovenijo, da o Jugoslaviji ali Evropi ne govorim. Taka trditev je še bolj vprašljiva ali sporna kot tista, da je bodočnost v političnem prijateljevanju z ljudmi, ki so se vedno v vodilnih vlogah borili proti določilom avstrijske državne pogodbe, torej proti členu 7, pa so v senilni onemoglosti ali pa v osamljeni vlogi neke domovinske organizacije našli usmiljeno srce za prej od njih samih zaničevane...

S tem sem pri letošnjih obletnicah: 70 let od konca svetovne vojne, 60 let od podpisa avstrijske državne pogodbe. Brez mednarodnega odpora svobode ne bi bilo. Brez partizanskega odpora, tudi na južnem Koroškem, členu 7 ne bi bilo. In brez skupnega boja vseh družbenih sil tudi uspešnega odpora ne bi bilo. Tudi med koroškimi Slovenci ne. Da so skušali to skupnost - in žal jim je v marsičem uspelo - razdreti potem iz bivše Jugoslavije pobegli domobranci in belogardisti, med katerimi so bili na primer župniki, ki so izdajali celo spovedne skrivnosti nacistom, zagovorniki škofa Rožmana, ki se je rodil v Šmihelu pri Pliberku, in je kot ljubljanski nadškof blagoslavljal hitlerjancem orožje, tanke in še kaj, je sicer druga stvarnost. Vendar iz te povojne situacije ni mogoče zgodovinsko utemeljeno drobiti odporniškega gibanja na razne segmente, na primer na kak katoliški odpor, pa kaj vem, na katerega še.

Pod črto ostaja: na južnem Koroškem je odporniško gibanje pomenilo skupno fronto od levice do strankarsko politično nevezanih, od ateistov do vernih ljudi, od akademikov do preprostega prebivalstva, in na to smo lahko ponosni. Predvsem na slednje.

Prav tako, kot se danes brani široka socialna fronta (od levih struktur, preko zelenih, sindikalistov in civilnih združenj) proti antisocialni politiki, ali enostavno rečeno, proti siromašenju. In tudi danes zaznavamo, da se tedaj, ko politika ne najde odgovora na družbeno politične pomanjkljivosti, vse premika v desno. V Avstriji, kjer je politika mlačna v odklanjanju desnih ekstremnih sil, policija ščiti desne ekstremiste in njihovo plesno prireditev, medtem ko demonstrante proti oživiljanju desnega ekstremizma in vsaj deloma tudi neonacizma, sumi terorizma, jih pretepa in zapira... Ali pa v Sloveniji: ni slučaj, da je v času najbolj desničarske vlade prišlo do javnega nastopa prvih desno ekstremnih organizacij, ki uporabljajo kljukasti križ celo kot svoj simbol. Zakaj se politika takemu spravljanju z zgodovino ne upre, ko pa bi morali na slovensko ustavo zapriseženi politiki vedeti, da osamosvojitve Slovenije ne bi bilo, če ne bi bila jugoslovanska partizanska vojska v sodelovanju z vsemi evropskimi odporniškimi gibanji uspela poraziti hitlerjancev in vseh njihovih pajdašev?

Zato dovolite tudi besedo tovarišem in tovarišicam, ki so danes prišli k nam iz Slovenije. Veseli nas, da ste med nami, da izpričamo tudi danes, da smo del skupne tradicije, skupnega odporniškega duha. Vendar si želim, da bomo vsaj v odnosu do partizanstva v globalnem politično korektnem vzdušju lahko skupaj praznovali tudi v Sloveniji in se dostojno poklonili spominu na vse, ki so padli in se borili za svobodo tudi pri vas. Pri nas - in to si želim za vse udeležence iz Avstrije - pa upamo, da bodo vsaj še nekateri politično odgovorni sledili pozivom prijateljskih organizacij in združenj, ali dejanjem posameznih politikov, ki na državni in deželni ravni spoznavajo, da je le osveščen odnos do zgodovine lahko steber za boljšo bodočnost.

Posledica odpora je bil za koroške Slovence člen 7. če nekateri pravijo, da je vprašanje dvojezičnih krajevnih napisov zdaj dokončno rešeno, to po eni strani res velja. Toda po drugi strani mora prav tako veljati, da pomeni dogovor odstopanje od vsebine členu, in da so napisi sicer simbolnega pomena, da pa bo narod preživel lahko samo, če bo uspelo zasidrati tudi dvojezičnost v izobrazbi, ki pa se ne prične v predšolski vzgoji, temveč že zdavnaj prej, pri izobraževanju vzgojiteljev, učiteljev in profesorjev - kar sledi tudi iz besed državne pogodbe.

To si moramo zastaviti za cilj, kar dolgujemo sveškim žrtvam, vsem, tudi pokojnim, borcem in podpornikom partizanstva po celotnem Rožu. In prošnja velja vam vsem: podpirajte in pomagajte tudi nam ohraniti spoštljiv spomin na te ljudi.

GOVOR JANKA VEBRA, MINISTRA ZA OBRAMBO RS, NA 38. PARTIZANSKIH SMUČINAH – CERKNO 45, 31. 1. 2015

Spoštovana župana občin Cerčno in Idrija, spoštovani načelnik Generalštaba Slovenske vojske, spoštovani kolega Samo Bevk, spoštovani udeleženci 38. partizanskih smučin – Cerčno 45, spoštovani borci slovenskega partizanskega narodnoosvobodilnega boja, spoštovani veterani vojne za Slovenijo iz vrst Teritorialne obrambe in slovenske policije, spoštovani člani Zveze slovenskih častnikov, spoštovani člani Združenja vojaških gornikov Slovenije in Mednarodne federacije vojaških gornikov, spoštovani pripadniki Slovenske vojske, spoštovani domačinke in domačini,

v veliko čast in veselje mi je, da sem danes lahko z vami na prireditvi, ki ima svoj začetek v svoji izjemni zgodovini pred sedemdesetimi leti. V Partizanskih smučinah je povezovanje več tradicij, ki so našemu narodu zelo ljube, in na katerih temeljita tako naša zgodovina kot tudi naša sedanost in, upam si reči, tudi naša prihodnost. Moje pričakovanje se je tudi v teh lepih trenutkih, ko sem med vami, popolnoma zililo s temi besedami in resnično z velikim navdušenjem vas danes nagovarjam.

Partizanske smučine in dolgoletna tradicija njihovega organiziranja so dokaz, da so vrednote domoljubja, tovarištva in navdušenja za šport v našem narodu še vedno zelo žive. Šport, ki je že v antični Grčiji terjal prekinitvev konfliktov, je tudi danes po vsem svetu dejavnost, tesno povezana s prizadevanjem za mir in varnost. Prve Partizanske smučine na osvobojenem cerkljanskem ozemlju so bile tako v okupirani Evropi nekaj edinstvenega, saj so v sebi nosile verjetje v mir in svobodo, četudi je bila pot do osvoboditve še težka in je žal v naslednjih mesecih terjala še mnogo življenj od vojne preizkušanih borcev in civilistov. Na prvih Partizanskih smučinah so bili prisotni tudi predstavniki zavezniških misij, kar je zelo pomembno dejstvo tudi z današnjega vidika. Današnja Slovenska vojska, ki je doživela svoj ognjeni preizkus v vojni za samostojno Slovenijo, je namreč sodobna vojska, ki je v zvezi Nato tesno povezana z vojskami drugih držav, s katerimi smo prek narodnoosvobodilnega partizanskega boja sodelovali tudi v antifašistični koaliciji in ki tudi danes cenijo naš velik prispevek v antifašističnem gibanju.

Še toliko bolj ponosen in z večjim veseljem sem prišel v vaše kraje tudi zato, ker je bila Cerkljanska s svojimi prebivalci v času, ko je bila središče osvobojenega ozemlja in je veljala za partizansko prestolnico Primorske, zelo veliko prispevala v slovenskem narodnoosvobodilnem partizanskem boju. Zelo pomembno sporočilo tega obdobja je zame to, da se je tu, na osvobojenem ozemlju, na katerem so se še vedno morali soočiti tudi s silovitimi napadi okupatorja, ob katerih so krvaveli tako borci partizanskih enot in aktivisti kot tudi zavedni domačini, ter ob težkih gmotnih razmerah močno razmahnilo slovensko partizansko šolstvo, kulturno življenje, zdravstvo in da se je razvijala tudi gospodarska dejavnost. Tu je tako delovala telefonska centrala s povezavami do vseh poveljstev in političnih ustanov Primorske, tu so se ustanavljale smučarska, orožarska in druge delavnice, tu je začel izhajati tudi Partizanski dnevnik (današnji Primorski dnevnik) in tu je delovala legendarna partizanska bolnica Franja kot skrito zavetje neizmerne humanosti in požrtvovalnosti sredi krute vojne vihre, na katero smo Slovenci lahko upravičeno izjemno ponosni. Vse to aktivno in glede na brezupen čas vojne izredno smelo delovanje dokazuje, kako se je vodstvo slovenskega narodnoosvobodilnega partizanskega boja ob podpori prebivalstva zavedalo, kaj vse je treba usposobiti, da bo življenje v skupnosti tudi po osvoboditvi potekalo lepo, normalno in dostojno, tako kot so takrat dejansko pričakovali.

Ta optimizem in skrb za vsestransko dobrobit ljudi je sporočilo, ki je vredno vsega spoštovanja tudi danes, ko je prav tako pomembno, da ohranimo in vzdružujemo raven javnih dobrin in storitev, ki tvorijo celovito socialno državo. To smo dolžni tudi našim borkam in borcem, ki so poleg svojega težkega oboroženega boja z okupatorjem vložili izredno veliko moči tudi v zagotavljanje javnega dobrega, kot so vzgoja in izobraževanje v slovenskem jeziku, kultura in zdravstvo, ter generacijam, ki so po drugi svetovni vojni

v tovarištvu, enotni in v solidarnosti obnovile domovino, zagnale gospodarstvo ter ustvarile številna delovna mesta.

V zadoščenju nam je, da v Sloveniji ta čas beležimo ponovno gospodarsko rast, in pomembno je, da se tega zavedamo. Kot politik pa čutim tudi odgovornost, da na vseh sestankih, ko sedimo za skupno mizo z najvišjimi predstavniki drugih držav, sporočam, da je Slovenija močna in suverena država ter da je na dobri poti, da njeno gospodarstvo lahko ustvari še bistveno več. Moramo vedeti, da tudi ta gospodarska rast, ki je ta hip izjemno prisotna, ni bila še deležna tiste podpore bank, ki jo v prihodnosti lahko in tudi mora imeti. Torej imamo še več potenciala, kot smo ga ta hip vgradili v gospodarski razvoj. Z dvigom gospodarstva in osnovanjem novih tehnologij bomo ustvarjali tudi nova delovna mesta ter si odpirali pot na tuje trge. Zavedati se namreč moramo, da v Sloveniji lahko preživimo in dosežemo, da so dobrine socialne države dostopne vsem slojem prebivalstva, le če smo uspešni na tujih trgih.

In mislim, da je prav, da odpiramo pot našim podjetjem na tuje trge in da naši mladi ostanejo doma v podjetjih, ki ustvarjajo v domovini. Nove možnosti za poslovno sodelovanje slovenskih podjetij bo odprla tudi skorajšnja ustanovitev Natovega centra odličnosti za gorsko bojevanje v Poljčah. Na to smo v obrambnem sistemu zelo ponosni, saj bomo s centrom še utrdili zaupanje, ki ga ima zavezništvo do naše države, poleg tega bomo lahko še naprej močno vključeni v sooblikovanje standardov na področju gorskega bojevanja v okviru Nata. Ustanovitev centra je nedvomno dokaz, da smo se z našo nišno prednostjo vojaškega obvladovanja gorskega sveta, ki ima tradicijo tudi v narodnoosvobodilnem partizanskem boju, uspešno uveljavili v zvezi Nato in tudi v mednarodnem okolju nasploh. Center, ki bo deloval kot samostojna pravna oseba, je poleg Ministrstva za obrambo in tovarne Elan, za katero vemo, da je pravzaprav naslednica legendarne partizanske smučarske delavnice na Cerkljanskem, tudi eden izmed treh partnerjev v projektu razvoja nove turne smučke. Torej slovensko znanje je vključeno v novo turno smučko, ki bo standardizirana in uporabljena v vseh državah, ki so vključene v zvezo Nato. Natov center odličnosti za gorsko bojevanje v Poljčah bo tako nudil priložnost slovenskim podjetjem, gre pa tudi za priložnost povezovanja. Tudi današnji dogodek dobiva mednarodno dimenzijo ravno zaradi našega centra za gorsko bojevanje v Poljčah.

Kot minister za obrambo si aktivno prizadevam tudi za to, da določena sredstva, ki jih dobivamo iz državnega proračuna, namenjamo za to, da bodo lahko naše gospodarske družbe proizvedle opremo, ki jo potrebujemo tudi v Civilni zaščiti ter sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Zato v svojem mandatu zelo veliko pozornost namenjam preventivi ter nadaljnjemu razvoju sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Prav zdaj poteka eno leto od velike žledne ujme, ki je močno prizadela tudi Cerkljansko in Idrijsko. Ob tem mi dovolite, da se še enkrat zahvalim vsem službam in posameznikom, ki so zaslužni, da so bile vse težave uspešno rešene. Seveda so k ukrepanju in reševanju zelo pomembno prispevali vaši prostovoljni gasilci.

Na Ministrstvu za obrambo ter v Upravi Republike Slovenije za zaščito in reševanje skupaj s Slovensko vojsko ustvarjamo modularno enoto Slovenske vojske za zaščito, reševanje in pomoč, ki bo delovala pod okriljem poveljnika Civilne zaščite kot pomoč Civilni zaščiti, gasilcem in drugim reševalnim službam pri učinkovitem in pravočasnem odzivu na različne naravne nesreče.

Ta enota bo v kratkem prvič postrojena, s čimer bomo uresničili enega izmed prednostnih ciljev obrambnega ministrstva v tem mandatu. Prepričan sem, da bo skupen in še bolj povezan nastop pripadnikov Civilne zaščite, gasilcev in pripadnikov Slovenske vojske bistveno prispeval k temu, da bodo posledice naravnih nesreč blažje ter da bomo sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami dvignili na še višjo raven.

Spoštovani, dovolite mi, da vam ob koncu še enkrat iskreno čestitam za današnjo odlično organizacijo tekmovanja. Resnično si želim, da to srečanje postane tudi izziv za prihodnost. Tudi na Ministrstvu za obrambo bomo še naprej skrbeli za to, da bomo dostojanstveno ohranjali spomin na dogodke, ki so tako kot legendarne Partizanske smučine leta 1945 dale pomemben pečat zgodovini našega naroda. Hvala za vašo pozornost.

GOVOR NATAŠE POSEL, DIREKTORICE AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENIJE, NA SPOMINSKI SLOVESNOSTI OB MEDNARODNEM DNEVU SPOMINA NA ŽRTVE HOLOKAVSTA, LJUBLJANA 24. 1. 2015

Spoštovani, naj se vam najprej zahvalim za čast, ki ste mi jo izkazali s povabilom, da vam na današnji slovesnosti spregovorim. Z velikim spoštovanjem se vam danes pridružujem v spominu in poklonu žrtvam holokavsta.

Holokavst - Šo'ah pojmuje kot »najhujši zločin v človeški zgodovini«. A ni besed, s katerimi bi primerno opisali okrutnost in nečlovečnosti nad Judi, Romi in Sinti, Slovani, homoseksualci, hendikepiranimi – zgolj zaradi njihove etnične pripadnosti, vere ali osebne identitete.

Dan spomina na žrtve holokavsta obeležujemo na obletnico osvoboditve Auschwitza 27. januarja 1945. Med približno tisočimi nacističnimi taborišči je bil Auschwitz ne samo največje, ampak tudi najbolj grozljivo po množičnem uničevanju ljudi. Bil je »tovarna smrti«: neposredno ali posredno je bilo tam uničenih preko 4

milijone življenj. Po nepopolnih podatkih je bilo tja deportiranih tudi 2346 zapornikov iz Slovenije; od teh jih je 1351 umrlo.

Groza Auschwitz pa ni bila le v tehnologiji in logistiki množičnega uničenja, ampak v tistih, ki so dovolili, da je zlo vzcvetelo. Auschwitz je bil izraz ideologije, ki se je lahko uresničila, ker so jo podpirali zakoni, vlade, institucije, industrija in mnogi navadni ljudje.

Veliko podatkov je danes znanih, veliko vemo ali lahko izvemo. Verjamem pa, da si tudi ob vsem vedenju, poslušanju pričevanj, ne moremo predstavljati na eni strani trpljenja vseh, ki jih je vojna doletela na njihovih domovih, pognala v boj, izgnanstvo in begunstvo, v zapore in koncentracijska taborišča, in na drugi strani njihovega poguma in moči. Danes naš spomin in poklon velja vsem njim.

Viktor E. Frankl je v svoji knjigi o preživetju v Auschwitzu zapisal: "Tako ali tako – nekoč pride za osvobodjenega dan, ko občuti nekaj nenavadnega ob misli na celotno doživetje koncentracijskega taborišča: sam ne zmore razumeti, kako je mogel prenesti vse tisto, kar je taboriščno življenje zahtevalo od njega."

Vsi mi, ki nam te izkušnje ostajajo prihranjene, zmoremo še toliko manj doumeti moč, ki ste jo interniranci in interniranke, borci in borke premogli. Kot je bil nezlomljiv vaš duh, je neizmerno naše spoštovanje in naša hvaležnost: za preživetje, in za trdnost vrednot, ki ste jih za vedno vpeli v duh naroda in države: enotnost, solidarnost, odločenost, pogum.

Kot beremo iz zapisov preživelih, sta bila solidarnost in tovarištvo tista, ki sta omogočala vsakodnevno preživetje. Pa tudi tista, ki sta dajala upanje. Celotno delitev receptov za spopadanje z lakoto je bila ena taka praksa, ki je zaradi močnega psihološkega učinka presegala zgolj praktičen pomen: potrjevala je predanost volji do življenja in pričakanju, da prihodnost bo. Drugo tako obliko solidarnosti so nekateri poimenovali odnos »taboriščnih sester« - odnos neformalne »vzajemne pomoči«, podpore in solidarnosti med ženskami.

Pa vendar so bile razmere tolikokrat močnejše od življenja. Približno 600 žensk, mater se je junija 1944 moralo odločiti, vedoč da bodo njihovi otroci zagotovo poslani v smrt: ali se javiti za delovno silo in tako preživeti ali pa ostati z njimi in tako zanesljivo življenje končati z njimi. Le dve materi sta se odločili rešiti lastna življenja, preostale so ostale s svojimi otroki.

Nikoli ne smemo pozabiti, kaj smo videli in slišali. Ampak spomin nosi ne le spoznanje, ampak tudi odgovornost. Odgovornost nikoli ne biti sokrivi skozi tišino ali neukrepanje.

Po koncu druge svetovne vojne je svet strnil svoj glas v Nikoli več! Ustanovitev organizacije Združenih narodov takoj po koncu druge svetovne vojne leta 1945 in hiter sprejem Splošne deklaracije človekovih pravic leta 1948 sta rezultat neposredne želje in zaveze prihodnje rodove obvarovati pred strahotami vojne, ohranjati mir in varnost in sleherni osebi priznati pravice, ki so univerzalne in neodtujljive, sleherni osebi zaščititi njeno dostojanstvo. Danes človekove pravice varujejo močni mehanizmi mednarodnega prava, sodišč in teles. Najbolj impresivna regionalna mašinerija človekovih pravic je prav na območju, ki je bilo prizorišče Holokavsta: v mislih imam Evropsko konvencijo za človekove pravice, Evropsko sodišče za človekove pravice in Svet Evrope.

To so dosežki, na katere moramo biti ponosni. Ampak sporočilo, ki ga Nikoli več! nosi, je to, da ne sme biti prostora za samozadovoljnost. Ne sme biti prostora za gledati stran in ne sme biti prostora za neukrepati. Pa vendar nam povojna zgodovina in tudi sedanost kažeta drugačno sliko: nismo zmogli preprečiti Ruande ali Srebrenice, Darfurja ali Sirije; v zadnjih tednih je število beguncev v svetu preseгло 50 milijonov - nov žalostni vrh po drugi svetovni vojni. Poboje militantne skupine Boko Haram zgolj nemočno spremljamo in čaka nas nova preizkušnja odziva na napade na Charlie Hebdo.

Tudi Slovenija zmore narediti več. 70 let po porajmosu, sistematičnem iztrebljanju Romov, živijo številni Romi v Sloveniji še vedno v getih – kako drugače naj imenujem naselja, ločena od neromskih, brez povezav z javnim prevozom, v številnih primerih brez vode in elektrike. Tudi prav tam, kjer so jim zemljišča 60 let nazaj dodelile prav občine same. Gre za odrekanje človekovega dostojanstva, ki ne sodi v dediščino zaveze po Nikoli več!. Prav tako kot spodkopavanje pravic delavcev ali sprejetost revščine kot neogibnega dela sodobne družbe: reševanje – ali morda zgolj vzdrževanje revščine? - prepuščamo in prelagamo na pleča solidarnosti ljudi skozi humanitarne organizacije in projekte in ne naslavljamo dejstva, da je njeno izkorenitev potrebno nasloviti s širšimi sistemskimi ukrepi in političnimi odločitvami.

Danes nam ni več treba zastaviti življenja, da živimo svobodni in po svojih načelih. Še vedno pa je potreben pogum in potrebna je moč. In potrebno je vzeti stvari osebno.

Naj zaključim z nadaljevanjem, in zaključkom Franklovega citata o občutenjih osvobojenega taboriščnika:

»In če je prišlo v njegovem življenju do dneva – do dneva svobode -, ko se mu je zdelo vse le kot lepe sanje, potem pride tudi do dneva, ko se mu zdi vse, kar je doživel v koncentracijskem taborišču, le še kot hude sanje. To doživetje človeka, ki se je vrnil domov, pa okrona občutje, da se mu po vsem, kar je pretrpel, ni treba več ničesar bati na svetu – razen svojega Boga.«

Vsem nam, ki - po svojih močeh – delamo, da bi svet bil boljši, želim, da bi znali zajemati iz vaše dediščine solidarnosti in poguma. Hvala vam.

GOVOR MILANA GORJANCA, ČLANA PRESEDSTVA ZVEZE, NA SPOMINSKI SLOVESNOSTI OB 70. OBLETNICI TRAGIČNIH DOGODKOV NA PEDROVEM, 24. 1. 2015

Tovarišice in tovariši, borci in drugi udeleženci narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda Zdravo! Pristrčen pozdrav vsem, ki ste danes tu in ki nosite v srcu vrednote tega boja!

Pozdravljeni Primorci, zdrava bila Primorska!

Mar je res že minilo 70 let od tega strašnega zločina na tem kraju? Spomin na to zlo dejanje še ni zbledel, ne v mislih tistih, ki so ga doživljali, kot tudi ne v srcih onih, ki so se rodili leta in leta zatem. Spomin na te strašne dogodke, spomin na mrtve, pobite domoljube kot tudi spomin na izdajo ne bo nikoli zbledel med Primorci in tudi ne v večini Slovencev. Tega ne bomo dovolili za nobeno ceno, tudi za ceno nekakšne sprave - pomiritve z izdajalci.

30. januarja 1945 je vdrla skupina nemških vojakov v belih oblačilih v vas Pedrovo visoko na braniško dolino. V vasi je bilo nekaj partizanov - kurirjev, pripadnikov 2. brigade VDV. Nemci so bili iz 188. divizije gorskih lovcev iz Sežane, pripeljal pa jih je Slovenec, izdajalec prav tako iz Sežane. Presenetili so partizane, ki so se reševali z begom po potoku v dolino. Uspeli so zajeti 13 borcev in 11 so jih takoj ustrelili. Pripadniki VDV so preganjali izdajalce, vohune, dezertarje iz partizanskih vrst, vse, ki so delovali proti slovenskemu narodnoosvobodilnemu boju. Posegli pa so tudi v boj. Tako je 4. januarja 1945 padlo 10 Primorcev iz 2. VDV brigade – Primorske na Dolenjskem, ko so z odločno obrambo preprečili nemškimi SS policistom, da udarijo v hrbet 7. Korpusu.

Naj omenim širše okoliščine, ki so botrovale temu dogodku! Zavezniki v Italiji so spali zimsko spanje na nemški Gotski obrambni črti pred Bologno, medtem ko je rdeča armada skupaj z jugoslovanskimi partizani nezadržno napredovala proti Nemčiji na celotni črti od Baltika do Jadrana. Nemci so odvažali divizije iz Italije na fronto na Madžarskem. 9. korpus je nenehno napadal ceste in proge na Primorskem in Nemci so imeli na voljo samo progo od Gorice do Beljaka. Z vsemi silami so hoteli potisniti primorske partizane od komunikacij. Tako so na Kras pripeljali 188. divizijo gorskih lovcev. V videmski pokrajini so oblikovali od italijanskih ujetnikov v Nemčiji in fašistov divizijo MAS, ki je štela prek 25.000 vojakov dokaj slabe bojne in moralne vrednosti, toda znane po zločinih, dokler ni doživela težak poraz na Trnovem. Zločinski 24. SS bataljon kraških lovcev je v februarju 1945 prerastel v 24. SS divizijo, v kateri so Nemci zbrali vse izdajalce Primorske: italijanske fašiste, slovenske izdajalce, istrske odpadniške Hrvate, črnogorske, liške in dalmatinske četnike, ukrajinske fašiste. Pognali so jo v boj proti 9. korpusu.

Danes znova oživlja fašizem v Evropi. Kot je Marksova Zveza komunistov v svojem manifestu iz februarja 1849 zapisala, da se širi strah po Evropi, strah komunizma, tako danes nazadnjaški in plenilski kapitalizem poraja fašizem kot protiutež nemirnim in osiromašenim množicam, ki znova postajajo proletariat. Fašizem in nacizem sta povzročila ogromne žrtve pri vseh narodih Evrope in še največ pri narodih vzhodne Evrope, narodih slovanske krvi. Med njimi pa je ravno slovenskemu narodu bila namenjena usoda popolnega izginotja kot naroda, saj so ozemlje razkosali vsi okupatorji in ga priključili svojim državam. Primorci so najdlje živeli

pod fašizmom, več kot četrto stoletja in izkusili njegovo zlo v najtežji in najstrašnejši obliki.

Tudi v Sloveniji se poraja fašizem. Ena stranka odkrito zahteva politiko »trde roke«, povečuje narodovo izdajstvo med drugo svetovno vojno, zagovarja kolaboracijo s okupatorji, postavlja spomenike izdajalcem, postrojava mlade Slovence v uniformah, ki jih nima Slovenska vojska. Mladi neonacisti slovenskega rodu so se urili na vadiščih SV. Ostala slovenska politična srenja pa molči, pometa ta fašizem pod preprogo, miži na obe očesi. Je lep slovenski priimek, zelo pogost na Primorskem, ki je simbol boja proti fašizmu. Pisatelj svetovnega slovesa Boris se skoraj stoletje spopada s fašizmom. Profesor Samo se desetletja, tudi s pestmi, bori za slovenski jezik proti tržaškim fašistom, skladatelj Karol je napisal vrsto ponarodelih partizanskih pesmi. Primorci tega priimka skupaj z drugimi so pod prisilo fašizma storili smrt od abesinskih džungel prek grških gora do ruskih step, branili so Italijo na Siciliji. Ko pa je italijanski fašizem kapituliral, so stopili v vrste slovenskih narodnih borcev, v štiri prekomorske brigade in druge prekomorske enote. Mnogi so v boju padli na dalmatinskih otokih, v Bosni in Hercegovini, pri osvobajanju Srbije, Beograda, v preboju Sremske fronte, v osvobajanju Dalmacije in Hercegovine, Like, da bi zaključili bojno pot na Soči in osvobojenem Trstu. Samo eden Primorec tega priimka, ki se je povzpел najvišje na politični sceni samostojne Slovenije, pa zaradi »uravnoveženosti« in narodne sprave molči o slovenskem fašizmu in neonacizmu. Nasprotno, daje mu podporo. Predvsem pa zagovarja vodjo. Uravnoveženosti v prid? Skupaj naj bi premagali krizo? In s kom neki? Proti skupnim naporom so samo zdravarji, katerih vodja že tri desetletja seje razdor in razprtije v narodu.

Prodajati hočejo, kar smo pol stoletja ustvarjali z odrekanjem, s prostovoljnimi delom, s sanjami o lepši in srečnejši prihodnosti naših otrok in vnukov. Kaj so pa ti prodajalci ustvarili s svojim delom? Študirali so z našim denarjem. Službe so jim omogočili delavci, ki jih bodo novi lastniki tujci odpustili. Pravijo, da smo jim na volitvah dali dovoljenje, da lahko prodajo naše premoženje. Pred volitvami so nam obljubljali, da ne bodo prodajali, zdaj pa pravijo, da moramo biti mož beseda, da obljube moramo držati, da moramo biti verodostojni. Toda te obljube so dali tujcem, bruseljskim birokratom, bankam in vladarici Evrope. Kaj pa obljube volivcem, obljube delavcem, obljube slovenskemu narodu, mar te ne štejejo? Ko so tujci vdrl v našo deželo 1941, jo razkosali in podelili med sab o, je tedanji izvoljeni voditelj Slovenije, ban Natlačén, tekel 14. aprila v Maribor prosit Nemce, da naredijo v naši deželi nekakšno državo po vzoru Paveličeve endehazije. Obljubil jim je lojalnost in zvestobo in kljub temu so ga Nemci nagnali. 20. aprila sta se skupaj s škofom Rožmanom poklonila italijanskemu komisarju Grazioliju in zahvalila za okupacijo ter obljubila zvestobo Dučeju. Teden dni kasneje pa se je zbrala skupina zavednih in umnih Slovencev, ustanovila Osvobodilno fronto in odrekla pokornost okupatorjem, prelomila obljubo hlapčevskih vodij naroda in zmagala. Ponovimo to odrekanje zvestobe, zavrnimo dane obljube in se znova pogovorimo z njimi, ki nam dejansko vladajo, ki nam jemljejo imetje, ki nas izkoriščajo, ki nam kratijo svobodo. Naše oblastnike, ki so dali te obljube, pa naženimo iz politike kot je Kristus nagnal trgovce iz templja. Oni so nas zadolžili, oni so denar naložili v tujino, oni so obljubljali. Pri tem so se zavedali, da plačali bomo pa mi vsi.

Dragi Primorci! Najlepša in osebno najplodnejša leta se preživeli skupaj z vami. Marsikaj smo skupaj tudi naredili za naše dobro in

Foto: Bruna Olenik

naših potomcev. Tako globokega domoljubja nisem srečal nikjer po naši deželi in ne po nekdanji skupni domovini. Zato sem toliko bolj razočaran nad nekaterimi Primorci. Tako fantina, ki je doma takoj prek hriba na Krasu, zbira podpise za razprodajo imetja, ki ga nikoli ni ustvarjal. Diči se z doktorsko titulo in naj bi bil prvak neoliberalne ekonomije. Nekaj jih je bilo še bolj glasnih pred njim in so kmalu ugotovili, da vodjeva ekonomija nima nič skupnega z blaginjo naroda. Tudi njega bo srečala ...!

Drugi fantina, ki je doma prek drugega hriba v Vipavski dolini, uprizarja za naše denarje na državni televiziji laži in klevete, brez vsakega sramu prekraja polpreteklo zgodovino. Njegovi pričevalci so sramota za naš narod. Znova in znova nam vrtijo ta pričanja, a ne moremo jim odgovoriti. Ne bi fantina bil tako korajžen, da mu štango ne držijo vodstvo naše nacionalke in vsa politika. »Urnoveženosti« v prid? Bomo morali spet ponoviti geslo iz daljne 1948, iz časov Informbira: »Več kot je klevet in laži, tovariš Tito nam je dražji«.

Ma je še jena pupa iz naše lepe doline? Pravijo, da je bila nekoč lepota. Bo že in še držalo. Ko pa odpre usta, ni več lepa. Njene besede so ne samo grde, sovražne so. Arhivi Udbe jo zanimajo. Stari Vipavci vedo povedati, da naj bi jih tudi njen nono pisal. Povezala se je s človekom, o katerem nihče ne najde lepe besede. Vem pa zagotovo, da je kot goreč pripadnik sorodne službe delal proti Sloveniji in proti težnjam po osamosvojitvi tu na Primorskem. V hram slovenske demokracije sta pripeljala sorodnike ustašev in jim dala javno besedo in sliko na televiziji. To je bil višek sramote. In naši oblastniki molčijo. Odpuščeni delavci morajo svojo pravdo zahtevati zunaj parlamenta na mrazu in dežju. Nihče jih ne posluša, nihče si ne upa stopiti pred njih.

Toda ti trije so samo po kraju rojstva Primorci, samo po deželi prebivanja Slovenci. Dejansko so hlapci, ki jim ni do domovine, ki ne marajo Slovenije in ki se sramujejo zgodovinske kalvarije Primorske pod fašizmom.

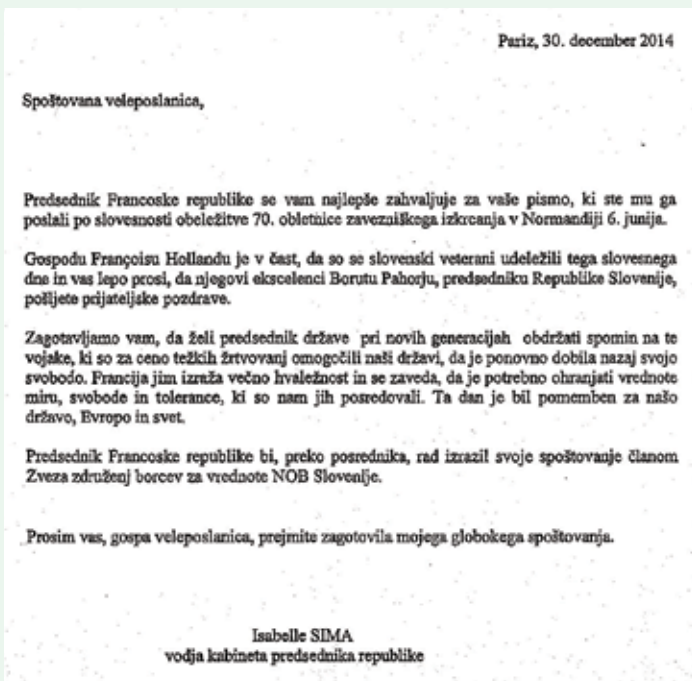
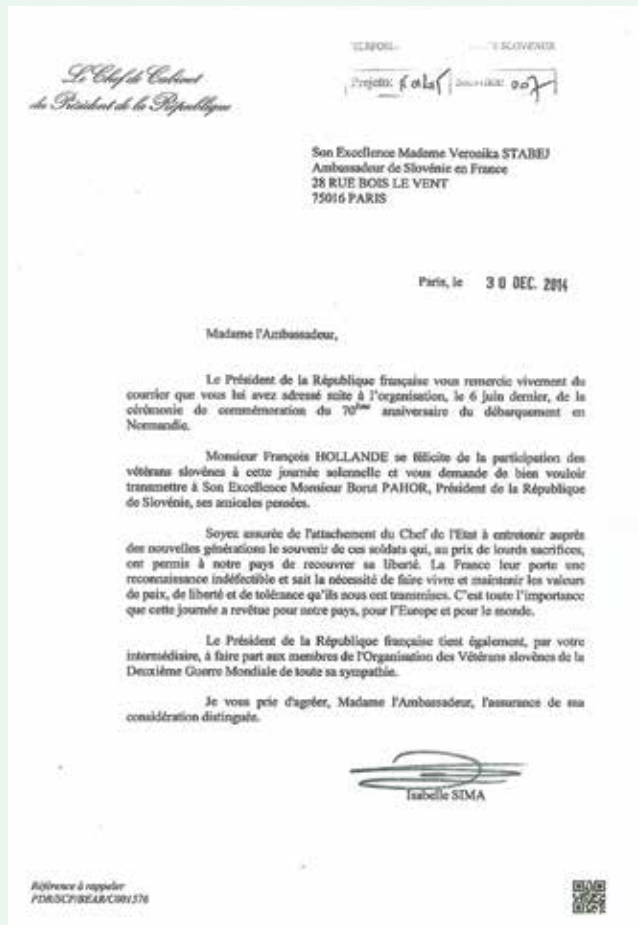
Naj zaključim s prirejenimi stihmi primorske himne:
Vstani Slovenija v novo življenje,
z dvignjeno glavo korakaj v nov čas!
V borbah, ponižanju, zmagah, trpljenju
najdeš si končno svoj pravi obraz.

Smrt fašizmu – svoboda narodu!

B. NORMANDIJA 2014 - ZAHVALA VODJE KABINETA PREDSEDNIKA FRANCOŠKE REPUBLIKE FRANÇOISA HOLLANDEA

Vodja kabineta predsednika Francoske republike François Hollande, Isabelle Sima, je na slovensko veleposlanico v Parizu naslovila pismo, v katerem se je predsednik Hollande zahvalil slovenskim veteranom za udeležbo na slovesnosti ob 70. obletnici zavezniškega izkrcanja v Normandiji 6. junija 2014.

C. RAZPIS EVIDENTIRANJA KANDIDATOV ZA ORGANE ZB NOB SLOVENIJE V MANDATNEM OBDOBJU 2015 – 2019

Predsedstvo Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije je na seji 3. 2. 2015 sprejelo

R A Z P I S

evidentiranja kandidatov za organe ZB NOB Slovenije v mandatnem obdobju 2015 – 2019

1. Predsedstvu in nadzornemu odboru Zveze v sedanji sestavi poteče mandat 27. septembra 2015, s tem pa tudi članom vseh delovnih teles. Za kandidate in kandidatke novih organov in delovnih teles Zveze so lahko evidentirani člani in članice organizacij Zveze borcev, ki v njih že dalj časa aktivno delujejo.

Kandidate in kandidatke lahko predlagajo organi združenj in društev, ki so kolektivni člani Zveze, pokrajinski sveti ZB in organi ter delovna telesa Zveze.

Kandidate je možno uvrstiti med evidentirane, če s tem soglašajo.

2. Predlagatelji naj pošljejo predlog evidentiranih kandidatov(tk) do konca meseca aprila 2015 na posebnih evidenčnih listih s podatki o predlagatelju ter o evidentiranem kandidatu(tki) in z njegovim soglasjem. Vzorec evidenčnega lista je sestavni del tega razpisa.

3. Kandidatno listo za predsednika, podpredsednike(ce) Zveze, člane(ice) predsedstva ter predsednika(ico), podpredsednika(co) in člane(ice) nadzornega odbora Zveze pripravi kadrovska komisija, ki jo bo na seji 26. marca 2015 imenoval Glavni odbor. Ta komisija naj bi po sklepu Glavnega odbora opravila tudi nalogo kandidacijske komisije.

Kadrovska komisijo sestavljajo predstavniki, ki jih predlagajo združenja za vsako območje PS po enega člana, ter predsednik, podpredsednik in tajnica, ki jih predlaga predsedstvo Zveze.

Kadrovska komisija pripravi tudi predlog za novo sestavo Sveta in drugih delovnih teles predsedstva Zveze.

4. Volitve predsednika(ice), podpredsednikov(ic), članov(ic) predsedstva ter predsednika(ice), podpredsednika(ce) in članov(ic) nadzornega odbora so tajne, če Glavni odbor ne odloči drugače. Volitve opravi Glavni odbor Zveze na konstitutivni seji pred začetkom novega mandata.

O sestavi delovnih teles odloči predsedstvo Zveze na svoji konstitutivni seji.

5. Kadrovska komisija pripravi kandidatne liste z izborom kandidatov(tk) prvenstveno izmed evidentiranih kandidatov(tk). Po potrebi dopolni izbor še s svojimi predlogi.

Celoten kadrovski predlog pripravi komisija do konca meseca maja 2015 in ga pošlje združenjem, ki lahko pripombe in morebitna dopolnila ali spreminjalne predloge pošljejo komisiji do 20. junija 2015.

6. Razpis velja od objave v Sporočilih Zveze.

Številka: 020-3/15

PRESEDNIK
Tit Turnšek

EVIDENČNI LIST ZA KANDIDIRANJE V ORGANE IN DELOVNA TELESNA ZVEZE

1. Ime in naslov organa, ki predlaga kandidata(tko):
.....
2. Ime in priimek kandidata(tke):
 - rojstni datum
 - izobrazba
3. Funkcija v Zvezi, za katero je predlagan(a):
(obkrožite številko)
 - 3.1. za predsednika(co) Zveze
 - 3.2. za podpredsednika(co) Zveze
 - 3.3. za člana(ico) predsedstva Zveze
 - 3.4. za predsednika(co) nadzornega odbora
 - 3.5. za podpredsednika(co) nadzornega odbora
 - 3.6. za člana(ico) nadzornega odbora
 - 3.7. za člana(ico) Sveta ZB
 - 3.8. za člana(ico) Koordinacijskega odbora enot in služb NOV in POS
 - 3.9. za člana(ico) Koordinacijskega odbora žrtev vojnega nasilja
 - 3.10. za člana(ico) Odbora za priznanja Zveze
 - 3.11. za člana(ico) Komisije za finančna vprašanja
 - 3.12. za člana(ico) Komisije za mednarodne odnose
 - 3.13. za člana(ico) Komisije za izobraževanje
 - 3.14. za člana(ico) Komisije za obrambna vprašanja
 - 3.15. za člana(ico) Komisije za zgodovino NOB Slovenije
4. Pristanek kandidata(tke)

Sem aktiven član ZB in soglašam s kandidaturo!

.....
(podpis kandidata(tke))

D. OPOMNIK OB 70. OBLETNICI ZMAGE, OSVOBODITVE IN MIRU

Letos praznujemo 70. obletnico zmage nad nacifašističnimi okupatorji, doseženi po dolgotrajnem narodnoosvobodilnem boju v letih 1941-1945, ki je tudi obletnica osvoboditve združene Slovenije in obletnica težko pričakovanega miru. Na raznih proslavah po vsej Sloveniji se bomo tega spominjali vse leto, najbolj pa na osrednjih proslavah ob 9. maju, dnevu kapitulacije nacistične Nemčije in evropskemu dnevu miru, ter ob 15. maju na Poljanah, kjer je bila zadnja bitka v II. svetovni vojni na evropskih tleh.

Danes je v Sloveniji že več kot 80 odstotkov prebivalcev, ki k sreči niso doživeli strahot II. svetovne vojne, ter manj kot petina tedanjih partizanov in drugih udeležencev narodnoosvobodilnega boja. Zato je prav, da bi na proslavah 70. obletnice konca II. svetovne vojne, zmage in miru ponovili sebi in svetu temeljna sporočila tega časa:

1. Bodimo ponosni na pogumni boj z okupatorji in na izbojevano svobodo

Nacistična Nemčija, fašistična Italija in takratna Madžarska so napadle Slovenijo in jo okupirale z namenom, da si jo trajno prisvojijo, slovenski narod pa uničijo, preselijo ali asimilirajo. Tedaj so bili okupatorji na višku svoje moči. Zato je bil upor temu premočnemu sovražniku nadvse pogumno in častno dejanje, ki je štiriletni narodnoosvobodilni boj slovenskega naroda uvrstilo med najtežja, a tudi najveličastnejša obdobja slovenske zgodovine. NOB je vodila aprila 1941 ustanovljena OF slovenskega naroda, ki so jo sestavljali komunisti, krščanski socialisti, sokoli in kulturni delavci, pozneje pa še številna druga društva in skupine. V tem okviru so bile kmalu organizirane tudi Delavska enotnost, slovenska samopomoč, Protifašistična ženska zveza, Zveza slovenske mladine ter mnoge druge organizacije in dejavnosti. Na temelju 9 točk programa je Osvobodilna fronta v svoje vrste in v vrste svojih množičnih organizacij, dejavnosti in služb pritegnila stotisoče Slovencev. V zgodovinsko kratkem času je organizirala uspešno narodnoosvobodilno partizansko vojsko, v kateri se je daljši ali krajši čas borilo preko 100.000 borcev, in množično narodno zaščito. V najtežjih vojnih razmerah je ustanovila in aktivirala mrežo narodnoosvobodilnih odborov in od terenskih do vrhovnih organov udeležila pravo državo v državi. Posebej so pomembni partizansko zdravstvo, šolstvo, pesništvo, tisk ter druge vrste kulturne in umetniške dejavnosti, kakor tudi razvejana mreža preskrbovalne, proizvodne, obrtne in drugih vrst gospodarskih dejavnosti, vključno s partizanskim denarjem. Že leta 1941 je bilo v Sloveniji 35 partizanskih čet, leta 1942 pa 4 brigade in vrsta drugih enot, leta 1943 že divizije in korpusi. Ob koncu vojne je bilo v boju 31 slovenskih brigad in 13 odredov v 7 divizijah, v 7. in 9. korpusu in v 4. operativni coni s skupaj več kot 37.000 oboroženih bork in borcev. Toda iz tega velikega boja smo izšli kot zmagovalci. Obnovili smo domovino, zgradili svojo republiko in ustvarili vse pogoje za to, da smo leta 1991 skoraj s popolnim narodnim soglasjem lahko razglasili in obranili samostojno slovensko državo.

2. Bili smo zavezniška vojska

Narodnoosvobodilni boj slovenskega naroda je bil v okviru narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije sestavni del velike zavezniške antihitlerjevske koalicije; ZDA, Velika Britanija in Sovjetska zveza pa so ga priznale že sredi leta 1943.

Partizanske enote so zadrževale na ozemlju Slovenije močne sovražne enote, v italijanskih 60.000 mož, v nemških v sredini leta 1944 v 720 postojankah okoli 120.000 mož skupaj s sodelavci. Ob velikih ofenzivah so okupatorji poslali v boj velike armade, Italijani v roški ofenzivi leta 1942 80.000 mož, Nemci v oktobrski ofenzivi leta 1943 50.000 mož, vedno s težko oborožitvijo in letalstvom.

V bojih s partizanskimi enotami je padlo med vojno najmanj 4.000 Nemcev, 1.900 Italijanov in 3.512 njihovih domačih sodelavcev, to je skupaj skoraj 10.000 ljudi, približno toliko je bilo ranjenih. Pomemben je bil delež v zavezniških akcijah z rušenjem železniških komunikacij.

Partizani so rešili 806 zavezniških letalcev, reševali zavezniške ujetnike (Vranov let) in se tudi sicer vključevali v zavezniške akcije. Major Yones - šef zavezniške misije pri Glavnem štabu Slovenije je v telegramu, ki ga je poslal zaveznikom, sporočil:

»Dosegli so uspehe nadčloveškega značaja, ki bodo nekoč vznemirjali svet, da bo izrazil priznanje temu ljudstvu kot nepremagljivemu viru svobode in demokracije, ter mu bo izkazano nesmrtno spoštovanje za njegove žrtve, zvestobo in odločnost.«
General Eisenhower, vrhovni komandant zavezniških sil v Evropi,

je v zahvalo za zdravljenje ranjencev dejal: »Tega, kar ste vi storili za nas, ne bomo mogli nikdar poplačati, vendar tudi nikdar ne bomo pozabili.«

3. Spoštujemo medvojno trpljenje in žrtve slovenskega naroda v boju za svobodo domovine

Okupatorji so na slovenskih tleh izvajali nezaslišan teror in nečloveška grozodejstva, posebno tudi nad civilnim prebivalstvom. Nesporno je, da so odgovorni za vse zlo, trpljenje in žrtve, kajti tega, kar se je dogajalo med vojno na slovenskih tleh, vključno z bratomorno kolaboracijo v Ljubljanski pokrajini, brez okupatorjev nikakor ne bi bilo.

Med prebivalci Slovenije je bilo v letih 1941-1945 83.724 smrtnih žrtev, skupaj s povojnimi likvidacijami pa 98.732 ali 6,6 odstotka takratnega prebivalstva. Največ 33.787 je bilo padlih partizanov in aktivistov OF, 3.958 talcev in skoraj 12.000 taboriščnikov.

V nacifašističnih koncentracijskih taboriščih je trpelo 52.000 Slovencev, 80.000 je bilo zapornikov, 63.000 izgnancev, 19.000 beguncev, 80.000 prisilnih mobilizirancev v nemško vojsko, od katerih je po dosedanjih podatkih padlo 10.366 ljudi, na tisoče je bilo vojnih sirot, 22.000 partizanskih ranjencev, 217 požganih vasi, 24.000 popolnoma uničenih zgradb itd. To je le nekaj podatkov o nakopičeni grozi, bolečini in bedi tistih vojnih dni. Ob tem pa je bilo tudi izjemno veliko požrtvovalnosti, solidarnosti, tovarištva, domoljubja, svobodoljubja, poguma in junaštva.

Zmaga in svoboda slovenskega naroda sta bili drago plačani. Trpljenje in žrtve tistega časa zaslužijo spoštljivo obravnavo, smrtne žrtve sočustvovanje, grob in spomin, padli za svobodo domovine pa posebno čast in slavo.

4. Prispevajmo k narodni pomiritvi

Po 70 letih od konca II. svetovne vojne je res že čas za narodno pomiritev, ki si jo lahko predstavljamo predvsem kot normalno sožitje državljanov v medsebojnem spoštovanju človekovih pravic ne glede na različne nazore in politična prepričanja. Pri tem moramo upoštevati zgodovinska dejstva tako, kot so se zgodila, saj jih za nazaj ni mogoče spreminjati ne v dobrem, ne v slabem. In ne smemo jih zlorabljati za tekoča politična obračunavanja. V tem smislu je še zlasti pomembna določba slovenske ustave, da je prepovedano vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti, ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti ter spodbujanje k nasilju ali vojni. Sploh pa je popolnoma nesmiselno in škodljivo povojne dogodke utemeljevati in opravičevati z dogodki med vojno. Vojna je zlo, nismo je zakrivali Slovenci in povojne generacije niso odgovorne za dejanja svojih prednikov. Zato se spominjajmo brez preprirov in obtoževanj in povzemimo pozitivne vrednote tega časa: domoljubje, svobodoljubje, antifašizem, antinacizem, pogum, požrtvovalnost, tovarištvo, solidarnost, enakopravnost, vztrajnost, socialno pravičnost, humanost in druga pozitivna sporočila. Zavrnimo pa vse takratne in sodobne pojave nestrpnosti, diskriminacije in vsakršne oblike nasilja.

Narodna pomiritev naj bo zaveza vseh nas. Vsak posameznik in vsaka organizacija in skupnost lahko v svojem okolju in na svoj način prispeva svoj delež. Storimo to v korist sedanjih in bodočih generacij.

5. Poziv k miru in pravičnosti

Slovenski narod si je svobodo in združitev s priključitvijo Primorske priboril kot del takratne nove Jugoslavije, ki je bila že med vojno mednarodno priznana kot spoštovana zavezniška sila v okviru velike antihitlerjevske koalicije in v tem smislu tudi

ustanovna članica Organizacije združenih narodov. Tu je tudi vir slovenske suverenosti, ki je bila uveljavljena že v Republiki Sloveniji v okviru takratne ustavne ureditve Jugoslavije, v celoti pa z osamosvojitvijo 1991. Slovenska država je torej utemeljena na zmagi nad nacifašizmom, ki ji je zagotovila tudi dolgo obdobje miru in razvoja.

Zaradi grozovite izkušnje iz II. svetovne vojne smo še toliko bolj zaskrbljeni za mir, v katerem si lahko zagotovimo razvoj v smeri uresničenja demokratične pravne in socialne države. Zato pozivamo vlado in druge državne organe, da v razmerju do evropske skupnosti in drugih mednarodnih organizacij bolj dosledno uveljavljajo slovensko suverenost in ne popuščajo pod pritiski, ki niso v njenem interesu. To lahko storijo bolj samozavestno prav na tradiciji skupne zmage v II. svetovni vojni, v kateri smo prispevali sorazmerno zelo velik delež k sodobni antifašistični podobi Evrope. Bolj si bo potrebno prizadevati za Evropo kot domovino domovin in za to, da ne bodo tako močno kot sedaj prevladovali interesi kapitala.

* * *

70. obletnica osvoboditve je priložnost za pozitivno spominjanje na usodno obdobje naše zgodovine z zavestjo, da je narodnoosvobodilni boj last vsega slovenskega naroda in Republike Slovenije. Ne more si ga prisvajati nobena organizacija, tudi naša Zveza borcev ne, saj je le glasnik vrednot tega boja.

Zato praznujmo vsi s spominom za nazaj, toda s pogledom v današnji čas in v prihodnost, ki mora biti boljše od sedanjosti. In z odločnim NE vsem novim pojavom fašizma, terorizma ali kakršnega koli nasilja in nestrpnosti!

V Ljubljani, 22. 1. 2015

Zapisal:

Slavko Grčar, podpredsednik Zveze

★ ★ ★

E. OBSODBA PREGANJANJA NOVINARJEV

Predsedstvo Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije je zaskrbljeno nad poskusi sodnega preganjanja štirih novinarjev zaradi njihovega razkrivanja neonacistične scene pri nas. V maniri politikantskega ponarejanja zgodovine gre pri tem za posredno rehabilitiranje enega najhujših sovražnikov slovenskega naroda v zgodovini – nacizma. Ob dnevu holokavsta smo obsojali nacistično 'končno reševanje' judovskega vprašanja, toda enake načrte je imel nacizem tudi s slovenskim ljudstvom. Zato ni prav nikakršnega, ne strankarskega ne kakšnega drugega razloga, da bi mirno ali celo podporno gledali na oživljanje te 'tradicije'.

Ljubljana, 9. 2. 2015

★ ★ ★

F. UMİK PREDLOGA O POVIŠANI ČLANARINI ZA NAROČNINO REVİJE SVOBODNA MISEL

Združenjem borcev za vrednote NOB in Pokrajinskim svetom ZB

Po dogovoru na posvetovanju predsednikov(ic) pokrajinskih svetov ZB 4. 12. 2014 smo poslali združenjem v javno razpravo predlog, da bi zagotovili prejemanje revije Svobodna misel vsem članom ZB. Za ta namen bi povečali članarino v letošnjem letu za 8 evrov (maj-december), v naslednjih letih pa za 12 evrov (januar-december). Povišane članarine bi bili oproščeni člani, ki so v socialni stiski.

Predsedstvo Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije je na seji 3. februarja 2015 strnilo rezultate javne razprave in ugotovilo:

1. Velika večina združenj ne soglašajo s predlogom, da bi zagotovili prejemanje revije Svobodna misel s povišanjem članarine. Za zavrnitev navajajo različne razloge, največkrat starostno strukturo članstva in slabe socialne razmere tudi mnogih članov, ki sicer niso pod pragom socialnega korektiva, in strah pred osipom članstva, če bi povečali prispevke. Mnogi starejši tudi čedalje manj berejo, mlajši pa se vse bolj poslužujejo elektronskih medijev.

Prav tako v veliki večini združenj ocenjujejo, da je revija Svobodna misel kakovostna in jo je potrebno ohraniti. V mnogih združenjih napovedujejo tudi, da se bodo bolj potrudili za povečanje števila naročnikov, zlasti tudi pri novo sprejetih članih.

2. Upoštevajoč večinsko odločitev združenj o zavrnitvi predloga o povišani članarini predsedstvo zaključuje to razpravo in umika predlog sklepa o najnižji letni članarini, ki zagotavlja tudi prejemanje mesečne revije Svobodna misel (Sporočila št. 12/2014), iz nadaljnje obravnave.

Zveza, ki je večinski lastnik družbe Svobodna misel, pa mora zagotoviti normalne finančne in kadrovske pogoje za redno izhajanje revije in sprejeti potrebne ukrepe za sanacijo dolgov iz preteklih let (prisilna poravnava, dokapitalizacija, itd.).

Mesečna naročnina ostane za sedaj nespremenjena in znaša še naprej 36 evrov letno.

S tovariškimi pozdravi,

v odsotnosti predsednika
Slavko Grčar,
podpredsednik

Ljubljana, 2. 2. 2015
Številka: 020-1/15

G. RAZPIS ZA IZOBRAŽEVANJE VODSTEV IN DRUGIH ČLANOV ZB V LETU 2015

Na podlagi 4. točke sklepa predsedstva ZB za vrednote NOB Slovenije o ustanovitvi in delovanju komisije za izobraževanje (Sporočila št. 3/2010) je ta na korespondenčni seji od 12. 2. 2015 do 19. 2. 2015 sprejela in objavlja

RAZPIS

o prijavi za seminarje vodstev organizacij ZB in drugih članov v letu 2015

1. Komisija za izobraževanje pri predsedstvu Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije bo v letu 2015 organizirala enodnevne splošne seminarje za novoizvoljene in druge člane vodstev krajevnih organizacij, četrtinskih in občinskih odborov, izvršnih odborov združenj in za na novo vključene člane ZB.

Seminarji bodo junija, glede na število prijavljenih pa po potrebi tudi v jesenskih mesecih.

2. Prijavo za seminar naj združenje pošlje najpozneje do 24. aprila 2015 na naslov: ZB za vrednote NOB Slovenije, Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana in sicer pisno po pošti ali po elektronski pošti info@zsb-nob.si.

Seznam prijavljenih naj obsega naslednje podatke:

- ime in priimek,
- rojstni datum,
- izobrazbo ali poklic,
- morebitno zaposlitev,
- sedanjo funkcijo v ZB,
- naslov stalnega prebivališča,
- področja, ki udeleženca posebej zanimajo.

Združenje uvrsti prijavitelce na seznam z njihovim soglasjem. Komisija naproša združenja, da člane temeljito seznanijo z razpisom in spodbudijo prijavljanje. To velja še posebej za tista območja, s katerih se v letih 2011 - 2014 niso prijavi ali pa se je seminarjev udeležilo zelo malo njihovih članov.

3. Prijavitelci za seminarje bodo osebno obveščeni o času in kraju seminarja.

Seminarji bodo v Ljubljani na sedežu ZB za vrednote NOB Slovenije. Če bo iz posameznih okolij dovolj prijav, bodo seminarji lahko tudi na sedežih pokrajinskih svetov ZB.

4. Poudarek programov bo na organiziranosti in delovanju ZB, na vrednotah NOB, na 70. obletnici konca druge svetovne vojne in na aktualnih vprašanjih (dilemah) sedanjega časa. Enodnevni seminarji bodo trajali praviloma šest šolskih ur (z odmori od 9. do 14. ure).

5. Posamezne seminarje bodo vodili člani komisije za izobraževanje. Predvidene so naslednje osnovne seminarske teme:

- aktualne politične in gospodarske razmere v državi,
- pomen vrednot NOB v sedanjih razmerah,
- kratek oris najpomembnejših osvobodilnih akcij v NOB v slovenskem merilu in v lokalnih okoljih (glede na to, od kod so udeleženci seminarjev) ter poudarki, ki izhajajo iz obletnice konca druge svetovne vojne,
- vloga, naloge, organiziranost in delovanje ZB.

Predavatelji na seminarjih bodo člani predsedstva Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije.

Za navedene teme bodo po potrebi sproti določeni tudi drugi predavatelji.

Posebne teme, ki jih bodo predlagali prijavitelci, bodo določene naknadno.

6. Ta razpis se objavi v Sporočilih, na spletni strani ZB za vrednote NOB Slovenije in po elektronski pošti vsem združenjem borcev za vrednote NOB v Sloveniji.

Številka: 62-14/15

dr. Gregor Kocijan,
predsednik komisije za izobraževanje

Datum: 20. 2. 2015

H. AKTIVNOSTI DELOVNIH TELES IN ORGANOV ZVEZE OD 1. 2. DO 28. 2. 2015

Zap. št.	Delovno telo - organ	Datum seje	Dnevni red
1	Predsedstvo zveze	3. 2. 2. 2. 2. 2. 3. 2. 5. 2. 6. 2. 8. 2. 11. 2. 12. 2. 17. 2. 17. in 20. 2. 19. 2. 19. 2. 21. 2. 28. 2.	<p>Poročilo o uresničevanju sklepov in potrditev zapisnika prejšnje seje; Razpis evidentiranja kandidatov za organe Zveze v novem mandatnem obdobju 2015-2019; Informacija o srečanju borčevskih organizacij z območja bivše Jugoslavije; Informacija o seji Sveta ZB; Zaključek javne razprave o najnižji letni članarini, ki zagotavlja prejetje mesečne revije Svobodna misel; Dogovor o pripravi letnega poročila 2014; Tekoče finančne zadeve; Druga medsebojna obvestila in dogovori.</p> <p>Člani predsedstva so se udeležili:</p> <p>spominske slovesnosti ob 71. obletnici bitke v Dovcah; sestanka Organizacijskega odbora za 30. pohod veteranskih organizacij na Triglav v Radovljici; spominske slovesnosti ob 70. obletnici borbe s kozaki v Logarevcih pri Ljutomeru; srečanja z vodstvom ANPI-VZPI v Vidmu; prireditve v spomin na prihod XIV. divizije na Štajersko v Sedlarjevem; omizja na TV SLO 3 na temo »Rdeča zvezda«; sestanka z vodstvi združenj borcev z območja Ljubljane; delovnega pogovora s predsedniki združenj in pokrajinskih svetov Severne in Južne Primorske; sestanka pri predsedniku RS Borutu Pahorju glede praznovanja 70. obletnice osvoboditve; podelitve priznanj Ruske federacije slovenskim borcem NOB ob 70. obletnici konca 2. svetovne vojne na Veleposlaništvu Ruske federacije v Ljubljani; sestanka predsednikov veteranskih organizacij pri predsedniku RS Borutu Pahorju; slovesnosti ob 100-letnici akademika dr. Antona Vratuše na SAZU v Ljubljani; prireditve v spomin na 72 padlih borcev Kamniško-Zasavskega odreda na Oklem nad Ihanom; srečanja predsednikov ANPI in ZZB v Ogleju;</p>
2	Kolegij predsednika Zveze	vsak torek	
3	Komisija za mednarodne odnose	16. 2.	<p>Nevarno stopnjevanje terorističnih aktivnosti neofašističnih, islamskih in drugih skrajnih skupin ter njihov vpliv na varnost v evropskem in širšem mednarodnem prostoru; Pregled in ocena aktivnosti ZZB NOB Slovenije v okviru sodelovanja in tesnejšega povezovanja s sorodnimi veteranskimi organizacijami drugih držav (praznovanje 70. obletnice zmage nad nacifašizmom; utrjevanje sodelovanja z organizacijami borcev NOB s prostora nekdanje Jugoslavije; širjenje in vsebinsko bogatenje sodelovanja med obmejnimi borčevskimi in drugimi protifašističnimi organizacijami in dr.);</p> <p>Sklenitev Sporazuma o sodelovanju med ZZB NOB Slovenije in Rusko zvezo veteranov-nove možnosti sodelovanja med organizacijama; Srečanje delegacij združenj borcev NOB Črne gore, Makedonije, Hrvaške, Federacije BiH in Slovenije v Šmarjeških Toplicah; Razno</p>
4	Mladinska komisija	19. 2.	Pregled in potrditev zapisnika 10. seje; Pravilnik o vzpostavitvi mladinske organizacije ZB; Dogodki ob 70. obletnici zmage; Razno.
5	Komisija za finančna vprasanja	24. 2.	Potrditev zapisnika prejšnje seje; Razprava in potrditev zaključnega računa za leto 2014; Poročilo predsednika Tita Turnška o nabavi osnovnega sredstva, Razno.
6	Nadzorni odbor	24. 2.	Potrditev zapisnika prejšnje seje; Razprava in potrditev zaključnega računa za leto 2014; Razno.